

Stikstofproblematiek

Stikstof: een maatschappelijk probleem

Bedrijvigheid als landbouw, woningbouw, industrie en infrastructuur resulteert in de uitstoot van stikstof. Dit wordt schadelijk als er te veel van is.

Stikstof heeft een directe nadelige invloed op de gezondheid via de verontreiniging van de lucht en het grond-, oppervlakte- en drinkwater, stelt de Gezondheidsraad in een rapport uit 2012. Stikstof draagt bij aan de vorming van fijnstof en ozon, wat schade aan de luchtwegen veroorzaakt. Nitraat (ook een reactieve stikstof) is grotendeels afkomstig uit mest en kan leiden tot overmatige algengroei in het water.

Daarnaast is stikstof schadelijk voor de natuur. Door toename van stikstof in de bodem verandert de vegetatie. Snelgroeïende planten die gedijen bij stikstof (zoals grassen, bramen en brandnetels) overwoekeren kwetsbaardere, soms zeldzame, soorten die baat hebben bij voedselarme grond. Vogels en insecten die afhankelijk zijn van die soorten verdwijnen dan ook. Dat is nadelig voor de biodiversiteit.

Stikstof afkomstig van vele binnen- en buitenlandse bronnen leidt tot een basisbelasting die als een soort “deken” over het landschap ligt. Lokale bronnen (snelwegen, landbouwbedrijven) leiden echter tot lokaal zeer hoge depositiewaarden van stikstof. Kwetsbare plantensoorten verdwijnen wanneer de stikstofdepositie het kritische depositieniveau voor deze planten overschrijdt, momenteel is dat op meer dan 70% van het areaal natuurgebied in Nederland. Hoe hoger de overschrijding en hoe langer deze duurt, hoe groter de effecten. Vooral voedselarme ecosystemen, zoals de stikstofarme zandgronden op de Veluwe en Achterhoek zijn gevoelig voor milieudruk vanuit stikstofemissies.

De aanpak van het stikstofprobleem vraagt dus zowel een aanpak bij de diverse bronnen als maatwerk per gebied.

Nederlandse Programma Aanpak Stikstof (PAS) volstaat niet

Om de hoeveelheid stikstof in de natuur te verminderen hanteert de overheid sinds 2015 het Programma Aanpak Stikstof (PAS): nieuwe stikstofverhogende activiteiten worden toegestaan o.b.v. de aanname dat dit elders gecompenseerd zou worden via stikstofreducerende maatregelen. In de praktijk was PAS een puur theoretische exercitie, waarbij niemand controleert of die compenserende maatregelen ook echt genomen zijn.

Het Europese Hof én de Raad van State concludeerden in november 2018 en mei 2019 dat het Nederlandse stikstofbeleid strijdig is met de Europese regels en dat natuurgebieden in Nederland daardoor onvoldoende worden beschermd tegen de schadelijke effecten van stikstofemissies. Deze uitspraken hebben ertoe geleid dat er veel plannen stopgezet zijn.

Op 25 september 2019 verscheen het eerste deel van het stikstofadvies van de door het kabinet ingestelde adviescommissie onder leiding van oud-minister Johan Remkes (deel II komt voor de zomer van 2020). Remkes onderstreept dat het kabinet de recente uitspraak niet kan negeren of omzeilen en dat er geen makkelijke oplossingen zijn. Om uit de impasse te raken wordt het kabinet geadviseerd om maatregelen te treffen gericht op emissiereductie en een geloofwaardig en aantoonbaar herstel van Natura 2000-gebieden.